

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
Φορμίωνος 83, Καισαριανή, τ.κ. 161 21. Τηλ. 210-7224123 fax.: 210-7223584
(Internet) [http: //www.imkby.gr](http://www.imkby.gr) - (e-mail) info@imkby.gr

Άριθμ. Πρωτ. Φ.1/3/144 Έν Καισαριανῇ τῇ 16ῃ Μαρτίου 2024

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 289η

Πρός

τούς Πανοσι(ολογι)ωτάτους καί Αἰδεσιμ(ολογι)ωτάτους Πρεσβυτέρους
τούς Ἱεροκήρυκες καί τούς Ἐφημερίους
τούς Ἱερολογιωτάτους Διακόνους
καί τίς Ὀσιώτατες Μοναχές
τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μας.

Ἀγαπητοί Πατέρες καί Ἀδελφοί

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

Θέμα : «Εὐαγγελίου, ανάγνωσις-τάξις λατρείας.

Ἀπὸ τῆς συγγραφῆς καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ἀπομνημονευμάτων τῶν Ἀποστόλων, «*ἃ καλεῖται Εὐαγγέλια*»¹ καθιερώθη καθολικῶς, ὅπως μετὰ τῶν ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Π, Διαθήκης ἀναγνωσμάτων ἀναγινώσκονται καὶ περικοπαὶ ἐκ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων². Εἰς τὰ ἐπάλληλα τοῦτα ἀναγνώσματα, δεῖγμα τῶν ὁποίων ἔχομεν σήμερον ἐν ταῖς ἀκολουθίαις τῶν

Μεγ. Ὁρῶν, ἐν τῷ Ἑσπερινῷ τῆς Μ. Παρασκευῆς καὶ τοῦ Μ. Σαββάτου κ.λπ., εἶπετο τὸ εὐαγγελικὸν τοιοῦτον, χωρὶς πάντως νὰ ἐλλείπη καὶ ἡ μαρτυρία, ὅτι, ἐν τῇ Δύσει τουλάχιστον, προηγεῖτο τοῦτο τοῦ Ἀποστόλου³.

Ἐν τῇ λατρείᾳ αἱ Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ ἀναγινώσκονται ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὴν παράδοσιν, μόνον παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἢ τοῦ διακόνου, Κλήρου καὶ λαοῦ ἀκρωμένου αὐτῶν, εἰς δῆλωσιν σεβασμοῦ, ἐν ὀρθίᾳ στάσει, τοῦ τυχόν, μάλιστα, τελετουργοῦντος ἐπισκόπου ἀποθέτοντος καὶ τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ⁴.

¹ Ἰουστίνου, Ἀπολογία, Α΄ 66, ΒΕΠ, Γ΄, σ. 197.

² Ἰουστίνου, ἐνθ' ἀν., 67, ΒΕΠ, Γ΄, σ. 158, Ἀποστολικάι Διαταγαὶ Β΄ LVII καὶ Η΄, V, ΒΕΠ, Β΄, σ. 52 καὶ 144.

³ D. Ch. Wilhelm Augustini, Denkwürdigkeiten aus der Christlichen Archäologie, V, Leipzig 1822, σ. 238

⁴ Ἀπ. Διαταγαί, ἐνθ' ἀν., Σωζόμενος, Ἐκκλ. Ἱστορία Ζ΄. PG 67, 1477. Ἰσίδ. Πηλουσιώτης, Ἐπιστολὴ ρλστέ, PG 78, 272.

Εἰς παλαιὰν ἐποχὴν ἀποδίδεται καὶ τὸ ἔθος, ὅπως τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ἀναγινώσκεται παρὰ τοῦ ἐπισκόπου.

Ἡ καθ' ὠρισμένην σειρὰν ἀνάγνωσις τῶν περικοπῶν τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου μαρτυρεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐ' ἐκατονταετηρίδος, ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἐκκλησιαζόμενον λαὸν προτροπῆς τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου, ὅπως προαναγινώσκη οἱ τοὶ ἐν τῇ θ. λατρείᾳ μέλλον νὰ ἀναγνωσθῇ Εὐαγγέλιον⁵.

Ἡ κατὰ σειρὰν ἀνάγνωσις τῶν Εὐαγγελίων ἔχει οὕτως: Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, ἐξαιρέσει τῆς Τρίτης τῆς Διακαινησίμου, τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀντίπασχα καὶ τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀναλήψεως, ἕως τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτοι εἰς ἑπτὰ ἐβδομάδας ἀναγινώσκεται τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Ἀπὸ τῆς Δευτέρας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἕως καὶ τῆς Παρασκευῆς μετὰ τὴν ὕψωσιν τοῦ Σταυροῦ ἀναγινώσκεται εἰς δέκα καὶ ἑπτὰ ἐβδομάδας τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, ἐξαιρέσει τῶν πέντε ἡμερῶν (Δευτέρας ἕως Παρασκευῆς) ἀπὸ τῆς ιβ' ἐβδομάδος, ἐν αἷς ἀναγινώσκεται τὸ κατὰ Μάρκον. Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς μετὰ τὴν ὕψωσιν τοῦ τ. Σταυροῦ ἕως καὶ τοῦ Σαββάτου πρὸ τῆς ἀπόκρεω, καθὼς καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς τῆς τυροφάγου ἐβδομόδος ἀναγινώσκεται τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, ἐξαιρέσει πάλιν τῶν πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ιγ' ἐβδομάδος, ἐν αἷς ὑπάρχει τὸ κατὰ Μάρκον, ὅπερ

⁵ Ὁμιλία εἰς τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ΙΑ' , PG 39, 77

πληροῦται ἐν πέντε Σάββασι καὶ πέντε Κυριακαῖς τῆς μεγ. τεσσαρακοστῆς νηστείας.

Τὸ 1587 ὁ λόγιος Χῖος Ἑμμ. Γλυζώνιος, συνέταξεν «Εὐαγγελιστάριον, περιέχον τὴν τῶν Εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν, πόθεν ἄρχονται καὶ ποῦ καταλήγουσιν. Ἑρμηνείας εἰς τὸ τῆς Χαναναίας Εὐαγγέλιον καὶ τῶν ἐβδομάδων μετὰ τὰ Φῶτα, πόσαι γίνονται καὶ πῶς ἀναγινώσκονται.

Ἔτι δὲ κανόνια λέ , ἐν οἷς εὐρίσκεται ἀείποτε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ· ὁμοίως καὶ τὸ ἐωθινὸν καὶ ποῖος ἦχος ψάλλεται ἐν ἐκάστη Κυριακῇ...». Τὸ Εὐαγγελιστάριον δυνεξεδόθη μετὰ τοῦ ἐκδοθέντος ἐν ἔτει 1588 θείου καὶ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου «συνδρομῇ, συνθέσει καὶ διορθώσει Ἑμμανουὴλ Γλυζωνείου». Ἀλλ ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος ὁ Γλυζώνιος, εἰς τὰ λέ κανόνια παρεισέφρησαν, λόγω τῆς συμπεσοῦσης ἀσθενείας αὐτοῦ καὶ τῆς ἀμελείας τῶν τυπογράφων, σφάλματα τινά, τὰ ἀναγκαιότερα τῶν ὁποίων ἐσημείωσε πρὸς διόρθωσιν. Ἐκ τῶν διαφυγόντων τῆς προσοχῆς τῶν σφαλμάτων εἶναι ὁ χρόνος τῆς ἀναγνώσεως τῆς γ' καὶ τῆς δ' Κυριακῆς τοῦ Λουκᾶ εἰς τὸ κανόνιον τοῦ Πάσχα Ἀπριλίου ε' , καθὼς καὶ τῆς ζ' καὶ τῆς ε' Κυριακῆς τοῦ αὐτοῦ Εὐαγγελιστοῦ εἰς τὸ κανόνιον Ἀπριλίου ι' , Ἐπειδὴ κατὰ τὰς ἀνατυπώσεις τοῦ Εὐαγγελισταρίου ἐπληθύνθησαν τὰ σφάλματα τῶν κανονίων, ἀνετέθη παρὰ τοῦ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου ἡ ἐπανόρθωσις αὐτῶν εἰς τὸν ἐκ Κάσου διάκονον Νεόφυτον, ὅστις ἄλλα μὲν ἐπηνωρθώσατο, ἄλλα δὲ διέφθειρε, καταστρέψας συγχρόνως

καὶ τὴν ἀπὸ αἰώνων ὑπάρξασαν συμφωνίαν τῶν ἀποστολικῶν καὶ εὐαγγελικῶν ἀναγνωσμάτων, διὰ τῆς ἀναγραφῆς ἐν τοῖς κανονίοις ἀπὸ τῆς Κυριακῆς μετὰ τὴν Ὑψωσιν τῶν ἀποστολικῶν περικοπῶν κατὰ τὴν ἐν τῷ λειτουργικῷ βιβλίῳ τοῦ Ἀποστόλου ἐμφαινομένην ἀριθμητικὴν τάξιν αὐτῶν.⁶ Ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῆς κατὰ σειρῶν ἀναγνώσεως τῶν ι. Εὐαγγελίων, ὅστις εὐρίσκεται ἐν τῷ Εὐαγγελισταρίῳ, ὑπάρχει καὶ ὁ ἑορταστικὸς τοιοῦτος, διὰ τοῦ ὁποίου καθορίζονται αἱ ὠρισμέναι περικοπαὶ τῶν ἑορτῶν καὶ τῆς μνήμης τῶν Ἀγίων. Ὁ κύκλος αὐτὸς ἀνευρίσκετο εἰς τὸ «κανονάριον» ἐκάστης Ἐκκλησίας, μιᾶς τῶν ὁποίων περιελήφθη εἰς τὸ λειτουργικὸν βιβλίον τοῦ Εὐαγγελίου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Εὐαγγέλια τῶν ἀκινήτων τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑορτῶν καὶ τινων τῶν καθ' ἡμέραν Ἀγίων».

Ἡ ἐξέλιξις τῆς τάξεως, καθ' ἣν ἀνεγινώσκετο ἐν ταῖς διαφόροις ἀκολουθίαις τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον, δὲν εἶναι ἀρκούντως γνωστῇ. Εἶναι ὅμως ἐξηκριβωμένον, ὅτι τοῦ Εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος προηγεῖτο ὁλόκληρος ψαλμός, οὔτινος στιχολογουμένου μετ' ἐφυμνίου εἰς ἓνα ἕκαστον στίχον αὐτοῦ τοῦ τριπλοῦ Ἀλληλούϊα προσεφέρετο θυμίαμα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἐνώπιον τῆς ἀγίας δόξης τοῦ Θεοῦ⁷, ὅπερ θυμίαμα γίνεται ἤδη ἀναγινωσκομένου τοῦ Ἀποστόλου. Τοῦ ψαλμοῦ αὐτοῦ καταλιμπάνονται σήμερον καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἐν τοῖς ἐντύποις λειτουργικοῖς βιβλίοις διασωθέντα σπαράγματα, ψαλλομένου ἀντ' αὐτῶν μόνον ἐνὸς τριπλοῦ Ἀλληλούϊα, τὸ ὁποῖον καὶ «Ἀλληλούϊα τοῦ

⁶Γ. Μπεκατώρου, Τάξις 1956, σ. 3 κ. ἐξ., Τάξις 1957, σ. 5. κ. ἐξ.

⁷ Ἀμβρ. Σταυρινοῦ, Αἱ ἀρχαιόταται καὶ σύγχρονοι Λειτουργίαι, Β', σ. 196. Π.Ν. Τρεμπέλα, Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι, σ. 52 καὶ 54)

Ἐκ τῆς Ἀποστόλου» καλεῖται⁸. Ἡ οὕτως ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τῆς θ. Λειτουργίας κρατοῦσα τάξις ἀναγκάζει τὸ τελετουργοῦν πρεσβυτέριον, παρὰ τὸ ἐκφωνηθὲν προηγουμένως, δις μάλιστα, Πρόσχωμεν πρὸς ἀκρόασιν τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος, νὰ μὴ δύναται νὰ ἀκροασθῇ αὐτοῦ, ἐπειδὴ, τούτου ἀναγινωσκόμενου παρὰ τοῦ ἀναγνώστου, ὁ μὲν πρεσβύτερος ὀφείλει νὰ εἴπῃ ἐν τῷ Βήματι τὰς εὐχὰς τοῦ θυμιάματος⁹ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ γίνῃ τὸ θυμίαμα, ὁ δὲ διάκονος νὰ λάβῃ μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ τελετουργοῦντος τὴν εὐλογίαν διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελίου, νὰ ἐξέλθῃ ἐν πομπῇ τοῦ Ἁγ. Βήματος, προπορευομένων, δηλαδή, αὐτοῦ λαμπαδούχων καὶ νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ Ἄμβωνος ἢ ἐπὶ τῆς πρώτης βαθμίδος τοῦ ἐν τῷ σωλέᾳ κειμένου ἐπισκοπικοῦ θρόνου. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς ἐλάχιστα δύναται νὰ ἀκροασθῇ καλῶς τὸν ἀναγινωσκόμενον Ἀπόστολον, τῆς προσοχῆς αὐτοῦ διασπωμένης ἐκ τε τῶν κινήσεων τοῦ θυμιῶντος καὶ τῆς ἀπαιτουμένης προσκλίσεως τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐλαφροῦ θορύβου τῶν κωδωνίσκων τοῦ κινουμένου θυμιατηρίου καὶ ἐκ τῆς μετὰ ταῦτα μετὰ πομπῆς ἐξόδου τοῦ διακόνου διὰ τὴν μετάβασιν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄμβωνα.

Τύποι ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῇ θ. λατρείᾳ ὑπάρχουν σήμερον τρεῖς· τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ α) εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν καὶ εἰς τὰς ἐκτάκτους μετ' ἀποστολικοῦ ἀναγνώσματος ἀκολουθίας, β) εἰς τὸν Ὅρθρον, καὶ γ) εἰς τὰς λοιπὰς τακτικὰς ἀκολουθίας,

⁸ Γ. Βιολάκη, Τυπικόν, Προθεωρία § 43.

⁹ Ἱερατικόν, ἔκδ. Ἀπ. Διακονίας, 1962, σ. 118.

α) Εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν, μετὰ τὸ Ἀλληλούϊα τοῦ Ἀποστόλου ἢ μετὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ Κατευθυνθήτω κατὰ τὴν Μ. Δευτέραν, τὴν Μ. Τρίτην καὶ τὴν Μ. Τετάρτην, ὁ τελετουργῶν πρεσβύτερος, ἐξερχόμενος τοῦ Ἀγ. Βήματος καὶ ἱστάμενος πρὸ τῶν Βημοθύρων, ἔνθα καὶ παραμένει, ἕως οὔ ἐπιδώσῃ αὐτῷ ὁ διάκονος τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, καὶ ἀτενίζων πρὸς τὸν λαὸν ἐκφωνεῖ «Σοφία· ὀρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ Ἀγίου Εὐαγγελίου» καὶ, εὐλογῶν διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ τὸν λαόν, προσθέτει «Εἰρήνη πᾶσι». Εἰς τὴν εὐλογίαν ταύτην ἀποκρίνεται αὐτῷ ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ὁ α' χορὸς «Καὶ τῷ πνεύματί σου». Ὁ διάκονος ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνος «Ἐκ τοῦ κατὰ (δεῖνα) ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα». Ὁ πρεσβύτερος «Πρόσχωμεν» καὶ ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ ἐπιτεύξει τοῦ μεγάλου ἁγαθοῦ, τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λόγων, δοξάζει τὸν Θεὸν διὰ τοῦ β' χοροῦ, ψάλλοντος «Δόξα Σοι, Κύριε, δόξα Σοι»¹⁰. Εἴθ' οὕτως ὁ διάκονος ἀναγινώσκει ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνος τὴν ἐνδιάτακτον περικοπὴν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου, ἧς πληρωθείσης, ἐκφωνεῖ ὁ πρεσβύτερος, εὐλογῶν διὰ τῆς χειρὸς τὸν διάκονον, «Εἰρήνη σοι τῷ εὐαγγελιζομένῳ». Ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ πραγματοποιηθείσῃ ἤδη ἀκροάσει τῶν ἱερῶν λογίων δοξάζει αὖθις τὸν Θεὸν διὰ τοῦ α' χοροῦ, ψάλλοντος «Δόξα Σοι, Κύριε, δόξα Σοι». Τούτου ψαλλομένου κατέρχεται ὁ διάκονος τοῦ Ἀμβωνος καί, προπορευομένων αὐτοῦ τῶν λαμπαδούχων, ὁδεύει, κρατῶν ὑψηλὰ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, πρὸς τὰ Βημόθυρα καὶ ἀποδίδωσιν «αὐτὸ τῷ πρεσβυτέρῳ, ὅστις, ἀσπασάμενος τοῦτο,

¹⁰ Ν. Καβάσιλας, Ἑρμηνεία τῆς θ. Λειτουργίας ΚΒ', ΡΓ 150, 416.

ἀποτίθῃσιν ἐπὶ τῆς Τραπέζης, Συλλειτουργούντων δύο διακόνων ἐκφωνεῖ ὁ ἕτερος τούτων, ἱστάμενος παρὰ τὸν πρεσβύτερον, τὸ «Σοφία· ὀρθοί, ἀκούσωμεν...» καὶ τὸ «Πρόσχωμεν». Χοροστατοῦντος ἐπισκόπου, οὗτος παρέχει, ἀντὶ τοῦ πρεσβυτέρου, τὰς δύο εὐλογίας, τοῦ β' χοροῦ ψάλλοντος μετὰ τὴν πρὸς τὸν διάκονον τοιαύτην, ἀντὶ τοῦ «Δόξα Σοι, Κύριε...» τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη». Μὴ ὑπάρχοντος διακόνου λέγει πάντα ταῦτα ὁ πρεσβύτερος, ὅστις καὶ ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τῶν Βημοθύρων, ἀφοῦ, εἰσελθὼν ἐν τῷ Ἀγ. Βήματι, λάβῃ αὐτὸ ἐκ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ὅτε ὁ ἅ χορὸς ἀποκρίνεται αὐτῷ «Καὶ τῷ πνεύματί σου». Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ καταλιμπάνεται ἡ δευτέρα εὐλογία μετὰ τῆς ἐκφωνήσεως «Εἰρήνη σοι τῷ εὐαγγελιζομένῳ». Ὁ τύπος αὐτὸς τηρεῖται καὶ ἐν πάσαις ταῖς τακτικαῖς ἀκολουθίαις, ἐν αἷς ἀναγινώσκεται καὶ Ἀπόστολος, τοῦ πρεσβυτερίου ἱσταμένου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

β) Ἐν πᾶσι τοῖς Ὅρθοις, ἐν οἷς ἀναγινώσκεται ἰ. Εὐαγγέλιον, ἐξαιρέσει τῶν Ὅρθων τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος, ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ προοιμιάζεται μετὰ τοῦ ἐνορδίνου (τοῦ διατεταγμένου δηλαδή) ἀντιφώνου τῶν Ἀναβαθμῶν ἢ τοῦ ἁ τοιούτου τοῦ δ' ἤχου καὶ τοῦ οἰκείου προκειμένου, ἅτινα ψάλλονται ἐξ ὑπαμοιβῆς παρὰ τῶν χορῶν. Εἵτα ἐκφωνεῖται ἡ παρακέλευσις «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», μεθ' ἣν, ἀφοῦ ἀποκριθῇ ὁ ἅ χορὸς μετὰ τοῦ «Κύριε, ἐλέησον», λέγει ὁ πρεσβύτερος τὴν δοξολογικὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι Ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν...», ἣτις καὶ ἐπισφραγίζεται παρὰ τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ ἁ χοροῦ μετὰ τοῦ «Ἀμήν». Ἐν

συνεχεία οἱ χοροὶ ψάλλουν ἐκ περιτροπῆς τρεῖς τὸ ψαλμικὸν «*Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον*» καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀπὸ τῶν Βημοθύρων ἐκφωνεῖ τὴν ἱκεσίαν «*Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς...*», τοῦ λαοῦ προσικετεύοντος μετὰ τοῦ «*Κύριε, ἐλέησον*» τρεῖς, ὅπερ ψάλλει δι' αὐτὸν ὁ α' χορὸς. Εὐθύς κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν γίνεται ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Ὁρθρῳ, πάντοτε ὅμως παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου, ἱσταμένου ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἐὰν τὸ Εὐγγέλιον εἶναι «*ἐωθινόν*», εἰ δ' ἄλλως ἀπὸ τῶν Βημοθύρων. Εἴθ' οὕτως, ἐὰν ἀνεγνώσθῃ ἐωθινόν, ὁ προεστὼς λέγει τὸ «*Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι*», μεθ' ὃ ἄρχονται οἱ χοροὶ ψάλλοντες τὸν ν' ψαλμόν, τοῦ α' χοροῦ προοιμιάζοντος τὸν α' στίχον αὐτοῦ μετὰ τῆς λέξεως «*ἐλεήμων*». Ὅτε ὁ β' χορὸς ψάλλῃ τὸν στίχον «*Ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας...*», ἐξέρχεται διὰ τῶν Βημοθύρων ὁ πρεσβύτερος, βαστάζων ἐν χερσὶ τὸ ι. Εὐαγγέλιον καί, προπορευομένου λαμπαδούχου, ἵσταται εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, ἔνθα προσφέρει αὐτὸ εἰς προσκύνησιν τῷ τυχόν χοροστατοῦντι ἐπισκόπῳ, τοῖς χοροῖς καὶ παντὶ τῷ λαῷ. Μετὰ τὴν προσκύνησιν ἀποτίθῃσιν αὐτὸ εἰς τὸ προσκυνητᾶριον καὶ ἐπιστρέφει, εἰσερχόμενος διὰ τῶν Βημοθύρων, ἐν τῷ ι, Βήματι, ἔνθεν, ἱστάμενος πρὸ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, ἐκφωνεῖ, ἅμα τῇ πληρώσει παρὰ τῶν χορῶν τοῦ ψαλμοῦ, τῶν δύο οἰκείων τροπαρίων εἰς τὸ Δόξα Καὶ νῦν αὐτοῦ καὶ τοῦ πεντηκοσταρίου τοιούτου εἰς τὸν στίχον «*Ἐλέησόν με ὁ Θεός...*», τὴν ἱκεσίαν «*Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν Σου...*», μεθ' ἧν, ἀφοῦ οἱ χοροὶ ψάλωσιν ἐξ ὑπαμοιβῆς τετράκις τὸ λιτανευτικὸν «*Κύριε, ἐλέησον*» γ', ἐκφωνεῖ τὴν

ἐπισφράγισιν αὐτῆς «Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς...», κατακλειομένην παρὰ τοῦ ἁ χοροῦ μετὰ τοῦ «Ἀμήν». Ἐὰν ἀνεγνώσθῃ τὸ Εὐαγγέλιον ἐκ τῶν Βημοθύρων, εἰ μὲν ἐστὶ Κυριακή, λέγει ὁ προεστὼς τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ», εἰ δ' ἐστὶ καθημερινή ἀναγινώσκει τὸν ὕ ψαλμόν, ψαλλομένων παρὰ τῶν χορῶν μόνον τῶν οἰκείων τροπαρίων εἰς τὸ Δόξα Καὶ νῦν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν ἐν τέλει αὐτῶν στίχον, μὴ ἐπιτελουμένης προσκυνήσεως τοῦ ἱ, Εὐαγγελίου, καίτοι κατὰ τὰ παλαιὰ Τυπικὰ εἶναι ἐπιβεβλημένα αὕτη εἰς πάσας τὰς Κυριακάς¹¹. Ἐν Κυριακῇ ἀναγινώσκεται εἰς τὸν Ὅρθρον τὸ Εὐαγγέλιον ἐκ τῶν Βημοθύρων καὶ λέγεται τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ», εἰ τύχοι ἐν αὐτῇ μεγάλη Θεομητορικὴ ἐορτή, ψαλλομένων ὅπωςδήποτε τῶν ἀναβαθμῶν τοῦ ἥχου. Εἰ τύχοι ἐν Κυριακῇ μεγάλη Δεσποτικὴ ἐορτή, λέγεται μὲν τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἐορτῆς ἐκ τῶν Βημοθύρων, καταλιμπάνεται ὅμως μεθ' ὅλης τῆς ἀναστασίμου ἀκολουθίας καὶ τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ», ψαλλομένου τοῦ ἁ ἀντιφώνου τῶν ἀναβαθμῶν τοῦ δ' ἥχου. Τυχούσης ἐν καθημερινῇ ἀναγνώσεως ἐωθινοῦ Εὐαγγελίου (Σεπτ, κστ' , Μαΐου ἡ , Πέμπτη τῆς Ἀναλήψεως) ἀναγινώσκεται τοῦτο ἐπὶ τῶν Βημοθύρων. Ἐν τοῖς τελευταίοις καιροῖς πρὸ τοῦ 1838 καθιερώθη, ὅπως ἡ τάξις τοῦ ἐωθινοῦ Εὐαγγελίου διακόπτεται μετὰ τὴν μολπὴν τοῦ προκειμένου καὶ συνεχίζεται αὕτη ἀπὸ τῆς παρακελεύσεως «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ἀφοῦ ψαλῆ ἡ καταβασία τῆς ἡ ὠδῆς.

¹¹ (Γ.-Ρήγα, Ζητήματα Τυπικοῦ, σ. 35.

γ) Ἐν ταῖς λοιπαῖς τακτικαῖς ἀκολουθίαις καὶ περιστάσεσιν, ἐν οἷς προβλέπεται ἡ ἀνάγνωσις μόνον Εὐαγγελίου (παρακλητικοὶ κανόνες τῆς Θεοτόκου, ἀπόδειπνα τῆς α' ἐβδ. τῶν νηστειῶν, τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως τὴν νύκτα τῆς Κυρ. τοῦ Πάσχα, Ἑσπερινὸς τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς Κυριακῆς κλπ.), καθὼς ἐπίσης καὶ ἐν τοῖς Ὁρθροῖς τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος ἀναγινώσκεται τοῦτο παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου (τὸ ιβ' Εὐαγγέλιον τοῦ Ὁρθρου τῆς Μεγ. Παρασκευῆς καὶ παρὰ τοῦ διακόνου ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνος) κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ ἐν τῷ Ὁρθρῳ, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τῆς ἱκεσίας «*Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς...*» μέχρι καὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ ψαλλομένης δοξολογίας «*Δόξα Σοι, Κύριε, δόξα Σοι*

Ἰστέον ὅμως, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐκάστου Εὐαγγελίου τοῦ Ὁρθρου τῆς Μεγ. Παρασκευῆς, καθὼς καὶ τῶν Μεγ. Ὁρῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας λέγεται ἐμμελῶς, ἀντὶ τοῦ «*Δόξα Σοι, Κύριε, δόξα Σοι*», «*Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ Σου, Κύριε, δόξα Σοι*».

Διὰ τῶν παλαιῶν Τυπικῶν καθωρίζετο, ὅπως, τυχούσης εἴτε ἐν Κυριακῇ εἴτε ἐν καθημερινῇ μνήμῃς Ἁγίου ἔχοντος ἐν τῇ θ. Λειτουργίᾳ Εὐαγγέλιον, ἀναγινώσκωνται ἐν αὐτῇ δύο Εὐαγγέλια, τὸ τῆς Κυριακῆς ἢ τῆς ἡμέρας ἐκ τοῦ κύκλου τῆς σειρᾶς καὶ τὸ τοῦ Ἁγίου ἐκ τοῦ ἐορταστικοῦ κύκλου. Διὰ τῶν νεωτέρων Τυπικῶν¹² καθιερώθη ἡ ἀνάγνωσις ἐνὸς μόνον Εὐαγγελίου ἐν τῇ θ. Δειτουργίᾳ. Οὕτω, συμπίπτουσης ἤδη ἐν Κυριακῇ τῆς ἐορτῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς

¹² Κωνσταντίνου, 1838 καὶ Γ. Βιολάκη, 1888.

Θεοτόκου ἢ μνήμης Ἀγίου ἔχοντος Εὐαγγέλιον, ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς. Τοῦτ' αὐτὸ τηρεῖται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος, ἐξαιρέσει τῶν ἡμερῶν ἐν αἷς ἤθελε τύχει μνήμη Εὐαγγελιστοῦ ἢ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἢ τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου, ὅτε ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἀγίου. Ἐὰν ὁμως τύχη ἐν Κυριακῇ μεγάλη Δεσποτικὴ ἐορτὴ ἢ ἐκ τῶν Θεομητορικῶν τοιούτων ἢ τοῦ, Εὐαγγελισμοῦ ἢ ἡ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἢ ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως ἢ ἡ πρώτη μεθέορτος ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῶν Φώτων (Ἀγ. Ἰωάννου) ἢ ἡ μνήμη τοῦ Γενεθλίου καὶ τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, τῶν ἱβ' Ἀποστόλων, ἐνὸς τῶν τριῶν Εὐγγελιστῶν Ματθαίου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Εὐαγγέλιον λέγεται τῆς ἐορτῆς ἢ τοῦ Ἀγίου ἐκ τοῦ ἐορταστικοῦ κύκλου, καὶ καταλιμπανομένου τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Κυριακῆς. Ὁμοίως καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐὰν ὁμως ἡ μνήμη τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τύχη τῇ Κυριακῇ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς. Τοῦτ' αὐτὸ τηρεῖται καὶ διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς, εἰ τύχοι εἴτε τῇ Κυριακῇ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου εἴτε τῇ Κυριακῇ τοῦ Ἀσώτου. Ἐν καθημερινῇ ἀναγινώσκεται ἐν τῇ θ. Λειτουργίᾳ τὸ τοῦ ἐορταστικοῦ κύκλου Εὐαγγέλιον, τοῦ ἔχοντος τοιοῦτον Ἀγίου, ἐὰν ἐν τῷ Ὁρθρῷ ἐψάλη δοξολογία μεγάλη ὡσάκις τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι εἰδικὸν διὰ τὸν Ἅγιον εἴτε ἐπειδὴ ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἴτε ἐπειδὴ ἔχει ἐξωτερικὴν τινα σχέσιν μετ' αὐτοῦ (μνήμη πλείστων Ἀποστόλων,

Προφήτου Ζαχαρίου, Μάρτυρος Λογγίνου τοῦ ἑκατοντάρχου, Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς κ.λπ.).

Μετὰ πατρικῶν εὐχῶν.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ Δανιήλ

